
Het onafgebroken voortbestaan der Kerk.

VI.

De kwestie van de continuïteit der kerk staat in het allernauwst verband met de vraag van het »wereldlijk heiligmakend».

Onder de oude bedeeling was er een wereldlijk heiligmakend en een aardsche tabernakel.

En dit was er niet willekeurig. Het was niet voortgebracht door den wil der menschen, maar door den wil van God. Het geheele beeld en alle voorschriften, wetten en bepalingen werden door den Heere aan Mozes, op den berg getoond, met uitdrukkelijk bevel dat hij alles maken moest, gelijk het aan hem getoond was.

In die oude bedeeling vloeiën ideeën en feit saam. Of anders gezegd, het zichtbare was de werkelijke en ware gedaante van het onzichtbare.

In den menschelijken geest is ook eerst de idee, daarna het feit, zoo namelijk ons idee naar buiten kan komen, en in een feit zichtbaar worden.

Men spreekt in de godgeleerdheid van werken Gods naar binnen en naar buiten. De eeuwige generatie des Zoons noemt men een werk Gods naar binnen, dit blijft, van eeuwigheid tot eeuwigheid, tusschen den Vader en den Zoon. Gods eeuwige besluiten daarentegen noemt men werken Gods naar buiten, omdat God deze openbaart en in feiten buiten zich zichtbaar maakt, en uitvoert in alle gebeurtenissen en toestanden die de geschiedenis uitmaken, zoowel in het algemeen menschelijke als in het bijzonder leven der kerk.

Iets dergelijks bestaat ook in den menschelijken geest. Wij hebben eerst de idee, in ons. Kunnen wij de idee buiten ons brengen en in een feit zichtbaar maken voor anderen, zoodat anderen zien en tasten of begrijpen kunnen, wat wij gedacht en gewild hebben, dan genieten wij voldoening. Dan smaken wij iets van de gelukzaligheid, die de Algenoegzame volmaakt in zich zelf heeft, en die geopenbaard is in het woord: »God zag alles wat hij gemaakt had, en ziet het was zeer goed.»

De ware kunstenaar heeft de idee, of de idee heeft hem, al naar men het beschouwt, vóór een ander haar ziet. In den ruwen steenklopp ziet de kunstenaar reeds het beeld, dat voor een ander nog diep verborgen is. Hij bakt en bouwt; de stukken vliegen naar alle kanten heen en de toeschouwer begrijpt er niets van. Maar de kunstenaar blijft aan 't werk. Van dag tot dag wordt zijn idee meer zichtbaar en — eindelijk is zijn werk volbracht, en brengt soms geslacht na geslacht in verrukking!

Zoo doet God, beide in de natuur en in de genade. De werken des Heeren zijn zeer groot; zij worden gezocht door allen die er lust in hebben.

Als wij eene idee hebben maar het vermogen missen om het naar buiten te brengen en in een feit aan anderen te laten zien, zijn wij noch genieën, noch kunstenaars. Wij zijn dan slechts lijders, vaak aan zwaarmoedigheid ter prooi, niet zelden hen benijdende, die met den grooten hoop eten, drinken en sterven, zonder ooit de smart en het lijden van een idee gekend of gedragen te hebben.

Na dit uitstapje tot ons onderwerp terugkeerende, willen we dit slechts zeggen, dat alle kwesties over het onafgebroken voortbestaan der kerk terugggebracht moeten worden, tot het wereldlijk heiligmakend en den zichtbaren tabernakel.

Deze was het zichtbare middelpunt van het rijk der genade. De eenige plaats op de gansche wereld, waar God wettiglijk gediend werd, naar Zijn woord. En uit de profetie van Haggaï: Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen meer dan het eerste huis, spreekt de Heere, blijkt wel: hoe streng God zelf de continuïteit in zijn rijk handhaaft.

Niet naast of tegenover, maar in den tempel trad de Christus op, als in het huis zijns Vaders, en door den ijver voor dat huis werd hij verteerd.

De menigte die gedoopt werd, volhardde in den tempel alle dagen, lovende en dankende God.

Hare belijdenis van den Christus evenwel bracht haar in botsing met den tempel. Van den tempel uit werd

zij vervolgd, verstrooid, naar de landen der Heidenen verdwenen. En het zichtbare heiligmakend werd tegen de begeerte en de praktijk der geloovigen, in weerwil van het hardnekkig verweer der Zeloten onder Israël en niettegenstaande het strenge bevel van Titus, door een ongehoorzaam, Romeinsch soldaat in brand gestoken, tot een puinhoop gemaakt, en woest gelaten tot op dezen dag.

Dat was: »God in de geschiedenis.» En daarmede heeft God voor alle volgende eeuwen uitgemaakt, dat het voortdurend bestaan der kerk, onder de nieuwe bedeeling, onafhankelijk is van een zichtbaar heiligmakend. Dat er, in deze bedeeling, op de wereld geen tempel meer is. De gemeente zelf is de tempel des levenden Gods. Zoodat wij vrijmoedig mogen zeggen: waar Christus is, daar is de kerk.

Had nu de gemeente des N. Verbonds, naar haar aard en wezen, zonder verbastering, zich kunnen voortzetten en handhaven, er zou nu geen strijd zijn over de continuïteit der kerk. Maar ook dit lag niet in den raad Gods. Een boos mensch zou niet verhinderd worden onkruid onder de tarwe te zaaien. Met de verschijning van den Christus kwamen ook de antichristussen, en de zucht naar heerschappij en zelfbehoud dreef onwillekeurig weer naar een zichtbaar heiligmakend heen, voor wie er aan geloof een nieuw Jeruzalem, voor wie er niet aan geloof een Babylon.

Rome werd voor de Christenen wat Jeruzalem eens was voor de Israëlieten. Daar werden de stoelen des gericht opgericht, die het gansche leven der Christenen in al zijn omvang beheerschten. Daar zetelde de zichtbare Priester-koning, de stedehouder van Christus, tot wien gezegd is: wie U hoort die hoort Mij; Ik geef U de macht der sleutelen van het koninkrijk der hemelen. Daar had men de bestanddeelen van den wettischen, vleeschelijken godsdienst: een priester, een altaar en een offer, en een zichtbaar heiligmakend vol niterlijken glans. Aan St. Pieter gewijd. Hiram's hout en werkliden, Ofirs goud en Salomo's wijsheid, Joodsche wetgeleerdheid en ritualisme gehuwd aan Heidensche wijsbegeerte en kunst, en dat alles tot eenheid, systematisch verwerkt onder de eenvoudige gedachte: de kerk van Christus, dat is Rome. Het zichtbare heiligmakend en de wereldlijke tabernakel, het middelpunt eener Godsverering, die, in haar wezen, dienst des vleeschelijken, gerechtigheid uit de wet, eigenwillige godsdienst, afgoderij is.

Op het stuk van continuïteit is Rome dan ook zeer sterk. Er is een tijd geweest, dat de bisschop van Rome een zware concurrentie had met zijne ambtgenooten te Konstantinopel, te Antiochië, Efeze, en voorts een zware worsteling had met allerlei ketters, sectarissen, met monotheïsten, novatianen, donatisten. Eer zeer zwaar heir van weerspanningen. Maar Rome overwon en is sterk, al heeft het ook, uit wanhoop, de onfeilbaarheid ongedeeled aan den Paus moeten opdragen.

Minstens vijftien kenmerken heeft Rome om zich als de kerk van Christus te handhaven. Het heeft: 1e de onafgebroken opvolging der Bisschoppen van de Apostelen af; 2e de oudheid; 3e de Catholiciteit; 4e de duurzaamheid; 5e de menigte der belijders; 6e handhaving der leer; 7e eenheid; 8e heiligheid; 9e de heiligheid ook der leer; 10e de de reinheid der priesters en ambtsdragers; 11e wonderwerken; 12e de belijdenis der terugkeerende ongehoorzamen; 13e het droevig niteinde der weerspanningen; 14e de kracht der leer; 15e den voorspoed niettegenstaande alle verdrukkingen.

Wij kunnen er dus stellig op rekenen, dat, zoolang Rome blijft, de kwestie der continuïteit zal blijven. Wie het onafgebroken voortbestaan der kerk, onder de nieuwe bedeeling, zoekt in het zichtbare of in stoffelijke goederen en in rechtsverhoudingen tot den staat of in kerkelijk verband van de eene gemeente tot de andere gemeente, zal zij 't ook zijns ondanks, de waarheid der spreuk ondervinden: »alle wegen leiden naar Rome.»

Schriftbeschouwing.

Onze toornigheid.

II.
Ef. 4: 26, 27. De zoon ga niet onder over uwe toornigheid. En geeft den duivel geen plaats.

Wij hebben gezien, wat Paulus' bedoeling was met de in vs. 26a gegeven vermaning. Namelijk ons te zeggen, dat wij zorg moesten dragen, dat onze toorn nimmer stoorniswekkend ingreep in het gemeenschapsleven der gemeente.

Daartoe wijst hij den weg aan, als hij zegt: de zoon ga niet onder over uwe toornigheid. Hij kleedt door zoo te spreken zijne vermaning in een vorm in, waarin zij zeer gemakkelijk door ons kan worden onthouden, en die met zich brengt, dat elke avondstond er ons aan herinnert. Hoe komt Paulus' aan dezen vorm van inkleeding? Mogelijk is het, dat het aangehaalde vers, Ps. 4: 5 er hem toe bracht; daar toch wekt de dichter allen, die in ontroering gebracht zijn door de boosheid van de vijanden des koningschaps, er toe op, om zich aan den vijand niet te verzonzen, maar zich in hunne binnenkamers en op hunne legersteden terug te trekken, en stil te zijn. Zij moesten hunne ontroering niet bij zich laten overnachten; was de tijd gekomen, waarop men zich op zijne legerstede nederlegt, dan moest ook hun hart stille zijn. De hier uitgesproken gedachte leverde aan den apostel den vorm van zijne vermaning; hij behoefde hier slechts duidelijk uit te spreken, wat sinds reeds ingewikkeld was gezegd, en het woord was terneergeschreven: de zoon ga niet onder over uwe toornigheid.

Er spreekt zich in deze woorden de gedachte uit, dat de toorn slechts een ras voorbijgaand verschijnsel in ons gevoelsleven wezen mag. Hij zij de wolk gelijk, die even aan den hemel zweeft, maar straks weer verdwijnt om aan den zonnestraal ruimte te laten. Wortelen mag hij nooit; hem worde hiertoe geen tijd gelaten. Doorgangspunt zij hij, meer niet; eindpunt nooit. Alras nog op den dag zelf, dat hij geboren is, verslende hem de ontferming. In barmhartigheid wende hij zich spoedig om, gelijk aan den toorn van Hem, die God is, en nochtans in den toorn des ontermens gedenkt, en van wien gezegd wordt: een oogenblik is er in zijn toorn, een leven in zijne goedgunstigheid. Men late den toorn niet bij zich overnachten; voor de zoon ondergaat, zij het hart weer stille, een meer gelijk, dat door den middagstorm bewogen, 's avonds weer effen is als een spiegel, blinkende in het schoon der ondergaande zon. Een gast zij de toorn, maar geen huisgenoot; wat bij ons overnacht is huisgenoot, wat vóór den ondergang der zon ons verlaat, gast; daarom wijke onze toornigheid van ons vóór de zon ons verlaat. In den stillen nacht zij het ook in ons stille; de storm van het bewogen gemoed legge zich neder, en in ons avondgebed zij er plaats voor den broeder, wiens zonde onzen toorn opwekte, opdat onze gehoorzaamheid blijke aan het reeds in de wet tot ons gesproken, door Paulus slechts in herinnering gebracht woord: gij zult geen toorn behouden tegen de kinderen uws volks, maar gij zult uwen naaste liefhebben als u zelf, Lev. 19: 18.

De hierop volgende woorden: En geeft den duivel geen plaats, staan met de naast voorafgaande rechtstreeks in verband. Zij bevatten eene waarschuwing om Satan, den vijand van den vrede, geene gelegenheid te geven, om stoornis te verwekken in de gemeente van Christus. Zoolang de leden der gemeente elkander liefhebben, zijn zij gelijk aan een leger, welks geleiden vast aaneengesloten zijn, zoodat de vijand er zich niet tusschen indringen kan. Maar de vijand ligt op de loer; wie ooit slaapt, Satan nooit. En gelijk de leeuw, als hij geruisch hoort, opstaat om te zien, waar hem gelegenheid gegeven wordt tot roof, zoo ook Satan als hij onze harten door toorn ziet bewogen. En hoe verheugt hij zich als hij de zoon over onzen toorn ziet ondergaan, wijl het hem een teeken is, dat onze toorn, onheilig geworden of onheilig gebleven, werkelijk onze vervreemding van den broeder in zijn nabele heeft. Dat toch biedt hem de gewenschte gelegenheid aan om zich tusschen ons en onzen broeder te plaatsen, om beiden verre van elkander te houden. Gretig grijpt hij deze gelegenheid aan; hij waakt bij den toornige, staat aan zijn legerstede, giet olie in het vuur van zijn toorn, werpt hem de zwartste beelden van den broeder in de ziel, hist hem op tot het zoeken van zijn recht tot den prijs der liefde, vindt hem op tot zijn toorn in woede en wrakzucht overgaat, en maakt hem allicht ten overvloede wijs, dat hij opbouwt voor de eer van God. En geklukt het hem den toornige tot den vijand des broeders te maken, die door booze woorden en booze daden

ook dezen tegen zich in het harnas jaagt, dan is zijn spel gewonnen. En lang kan het duren als Satan zich eens tusschen twee broeders wist te dringen, eer hij weer uit zijne plaats gedrongen is; een Satan wijkt niet spoedig. De twee, die één moesten zijn, borst tegen borst, staan thans tegenover elkaar, met Satan tusschen zich in, om ze voor goed vaneen te houden. En hoe licht grijpt hun twist als een vuur om zich heen, en maakt de wortel der bitterheid, opwaarts spruitende, beroerte, velen verontreinigende? Hebr. 12: 15. Men denke dan niet licht over de gevaren van den toorn, en de vermaning: wordt toornig en zondigt niet — want het is geene geringe zaak om Satan plaatsruimte te geven in de gemeente, dat is, in het lichaam van Christus. Zoo een werkt God zelf tegen, God, wien het juist in alles te doen is, om de gemeente tot de innigste eenheid in Christus op te voeren. Elk bedenke dan, dat wie den toorn bij zich laat overnachten, den Satan zelf bij zich laat overnachten; maar bij den man, wiens toorn met de zoon ondergaat, om plaats te maken voor de voorbede, herbergen engelen.

VAN ANDEL.

Leer en Kerkregeering.

Krank in den levenswortel.

De Chr. Geref. kerk werd voor jaren door Dr. Kuyper gezegd krank te zijn in den levenswortel. Door mijn collega Wielenga, toen predikant te Almkerk, werd hiertegen de pen opgevat, en de schrijver werd ter verantwoording geroepen. In onze gemeenten wakte dit gezegde verontwaardiging, vooral ook omdat het gezegd werd door een onderling der Hervormde kerk, die tevens Professor was aan de V. U. Bij tegenstanders onzer Kerk werd het gebruikt als een welkom wapen tegen onze kerk of ook als een schild om er zich achter te verschuilen. Niemand echter wist wat de eigenlijke bedoeling was van den schrijver. Er werd allerlei uit gedistilleerd. Een enkel woord had alle onzekerheid kunnen wegnemen, maar Dr. K. vond goed geen enkel woord ter nadere verklaring te geven. Zelfs niet op het zeer uitvoerig en degelijk schrijven van Dr. Wielenga. En in dit zwijgen volhardde hij, terwijl hij wist dat hierdoor velen op een dwaalspoor waren gekomen.

Dit zwijgen nu moge zeer politiek zijn en het bewijs leveren dat de schrijver en bij zijn spreken en bij zijn zwijgen bedoelingen heeft die alleen hem bekend zijn, maar het is, waar het een stijld geldt om de waarheid, niet te rechtvaardigen. Wetende dat het gezegde de oorzaak was waarom velen, niet zonder grond hem geheel wantrouwen in alles wat hij later sprak en schreef over vereeniging met onze kerk, was hij en terwille van zichzelf, en terwille van de vereeniging en terwille ook van allen die er door op een dwaalspoor waren geraakt, verplicht geweest het gezegde toe te lichten, of te verklaren. Dit was eisch der christelijke liefde en trouw.

Door jarenlang te blijven zwijgen is er nu alle reden gegeven om bij alles wat hij zegt een politiek achtergrond te zoeken, en de goede trouw te verdenken.

Nu wij weten wat het »krank in den levenswortel» beteekent volgens de verklaring van den schrijver, kan de Chr. Geref. Kerk nog al vrij kalm zijn en mijn Collega Wielenga kan zeggen: O, had ik dit geweten, ik zou geheel anders geschreven hebben.

De Heraut van den 30sten Juni zegt ons:

Wat men ons keer op keer verweet, dat we »de Christelijke Gereformeerde kerk» krank in den levenswortel noemden, leide daarbij niemand op het dwaalspoor. Dit »krank in den levenswortel» is niet door ons gebezigd van de plaatselijke kerken, maar van het »éene genootschap», dat, uit het Reglement van 1869 geboren, nog steeds niet anders door ons kan beschouwd worden dan als groepen om zich zelf te ontdoen, om w'er plaats te maken voor een kerkelijke saamvergadering van de plaatselijke kerken in Classen en Synode.

Voorzover dus iemand waande dat door ons bedoeld was, alsof we met deze woorden het kerkelijk leven der Chr. Gereformeerden hadden willen te na komen, zij hij zoo vriendelijk van deze onze nadere verklaring notitie te nemen. Van de plaatselijke kerken hebben we zoo luid mogelijk geroepen, dat ze met ons één in Belijdenis, Liturgie en kerkelijk bedoelen waren, en deswege op vereeniging met deze kerken uit alle macht aangedrongen. Daarentegen blijven we op grond van den eisch der Gereformeerde beginselen het Reglement van 1869 en de genootschappelijke eenheid bestrijden. We kunnen niet anders oordeelen of zulk een genootschappelijke eenheid staat op den Collegialen wortel en deze wortel is nu eenmaal doodelijk krank.

In 1869 is dus de levenswortel krank geworden.

Een kerk, die van 1834 tot 1869 bestond, had reeds 35 jaren een levenswortel waaruit zij was gegroeid. In 1869 kreeg zij niet een anderen levenswortel. Haar levenswortel was de Christus, of zoo ge haar beschouwt als eene Gereformeerde Kerk, de drie Formulieren en de Kerkorde. Wat is in 1869 in dien levenswortel ingekomen? Niets, volstrekt niets. Hare gemeenschap met den Christus Gods is dezelfde gebleven; hare belijdenis en ook de kerkorde bleef dezelfde.

Had dan Dr. K. toen hij dit schreef geheel geen aanleiding om te spreken van eene verandering in den levenswortel? Oeh ja, de kerk heeft in hare rechtsverhouding tot den Staat eene andere verhouding gekregen en is er door in eene andere, en, zoo ik meen, betere rechtspositie gekomen. Maar met den levenswortel heeft dit volstrekt niets te maken.

DE COCK.

Buitenlandsche Kerken.

Ds. L. J. Hulst schrijft dezer dagen in de *Wachter* weder eenige artikelen over de Vrijmetselaars-kwestie en tegen de houding in dezen door de »Reformed Church.» Al willen en moeten soms de Amerikaanse organen over en weer de oude kwestie als dood beschouwen, ook hier is de natuur sterker dan de leer. Over »de Tuchtregeling» schrijft Ds. L. J. Hulst 15 Mei het volgende pikante punt:

»Tuchtregeling».

»DOEL.—In ons laatste no. over dit punt hebben wij gezegd, dat de Synode der Ref. (D.) Church trouweloos heeft gehandeld met de Vrijmetselaars-kwestie naar de Kerkeraden te verwijzen. Dat is zeker eene zware beschuldiging, doch eene beschuldiging, die niet verzwegen mag worden, omdat zij waar is.

»Om u te laten zien, dat die Synode niet uit overtuiging van plicht maar uit dat van politieke schipperij heeft gehandeld, herinner ik, wat al meermalen is opgemerkt, en hier de valscheheid van dat lichaam bewijst:

»Zooals gij weet had die Synode, door de Kerkeraden eene macht toetekennen, over zaken, die zij niet mocht aanroeren, haar zelf in hare rechten bekort. Dat begreep men zeker, haar later slechte vruchten te kunnen leveren. Op een volgende Synode, werd de Stated Clerk der Synode gelast niet te schrijven—de zooveelste Synode, maar de zooveelste Sessie of zitting.— Door deze correctie, heeft Dr. Steffens terecht gezegd, in Juli '84, onder den titel van:

»EENE KERKRECHTSMATIGE KLEINIGHEID EN TOCH GEENE KLEINIGHEID.»

»Men herinnert zich misschien nog, dat Dr. Kuyper verleden jaar tegenover Gispens beweerde, dat eene Synode ophield te bestaan, zoodra de vergadering uiteen gegaan was. Hij meent, dat die opvatting alleen aanspraak er op kan maken Gereformerd te zijn. Wat nu in het afgetrokken Gereformerd is of niet? — zoo vervolgt Dr. Steffens— »willen wij thans niet onderzeken; maar dat in onze Kerk de opvatting geldt: dat de Synode een kerkelijk lichaam is, dat voortdurend bestaat, is buiten kijf. De verklaring onzer laatste gehouden Synodale vergadering neemt allen twijfel omtrent dit weg. Een president blijft dan ook president der Algemeene Synode, totdat een nieuwe gekozen is.»

Hierop zegt Ds. Hulst verder:

»Dus heeft men in deze Synode teruggekeerd, wat men bij de tuchtregeling van zich op de kerkeraden had afgeworpen. Ja meer nog: Die Synode heeft zich daarmede, als eene staande macht, als een hoofd van geheel het lichaam verklaard. Nu moet toch een van alle waar zijn: Of dat de Synode bij de bekende »tuchtregeling» zich hare macht niet bewust is geweest, als wanneer de tuchtregeling bij beter inzien ook had moeten ingetrokken; of dat zij een bedriegelijk spel heeft gespeeld, door eene macht weg te werpen, om van een last zich te ontdoen, en die losgelaten macht zich later weer toe te eignen, zoodra men den last kwijt was. In dit laatste geval heeft deze Synode zich echter meer toegeëigend, dan een Gereformeerde Synode ooit gehandeld heeft. De Synode is bij hare tuchtregeling hare rechten dus te buiten gegaan, en dat onder het spelen van een spel, dat haar alle waarde als Synode doet verliezen.»

Onze ruimte laat niet toe meer aan te halen.

Men kent, ook in onze kerk de moeilijke oplossing tusschen de duurzame kracht van een besluit der Synode en het tijdelijke en mandataire harer uitvoerende macht; over de bevoegdheid eener Syn. Commissie, de bevoegdheid tot verdrag en ingrijpen in zaken van mindere besturen enz. In de praktijk zijn de Engelschen en Amerikanen niet zoo heel gauw bang voor een Presbyterialen Paus.—

De Algemeene Synode van Gereformeerde Kerken der *Reformed Church* in N. Amerika, werd den 5 Juni geopend te Catskill waarbij 125 Afgevaardigden aanwezig waren. De »aftredende» president Dr. Hutton begon met gebed, Dr. Evert van Slyke werd hierop tot Voorzitter, en Rev. v.d. Veen tot Vice-Voorzitter gekozen, Revs. H. E. Cobb en H. E. Dosker tot scriba's. Dr. Hutton predikte des avonds over Richt. 6: 12.— Den volgende dag werd de vergadering aangevangen met een biduur. De Zendingen Rev. Dr. G. F. Verbeck van Tokio en Rev. N. H. Demarest van Nankasaki in Japan, alsmede Rev. Dr. L. W. Kip van Amoy in China werden toegelaten als »korresponderende leden.» In het verloop van jaar ontvielen twaalf leeraars door den dood, onder wie de Eerw. L. Bekhuis en E. v. d. Hart. Des avonds van dien tweeden dag hield de Synode het H. Avondmaal. — Des Vrijdags werd een Katechismus voor Zondagscholen aangenomen. De Commissie voor Zondagsheiliging bracht een verblijdend rapport uit over den invloed van dien arbeid in zake spoorweg-

dienst en fabriekage en wilde vooral getuigd hebben tegen de uitgave van kranten op Zondag. — Uit Europa was ter Synode Rev. C. M. Prochet van de Walden-zieke kerk. De Commissie tot vereeniging met de Duitsch Geref. Kerk rapporteerde, dat er geen voornutzicht was op organische, wel op eene gekonfedeerde Unie. De Commissie werd voor een jaar verlengd met toevoeging van nog twee leden. — De kerken tellen 759 Zondagscholen, 10.335 onderwijzers en 87.421 leerlingen. — Tot de Theol. School te Burgersdorp werden toegelaten zeven jongelingen. Thans zijn twaalf studenten aan die Theol. School. De heer S. Postma deed zijn proponentsexamen en is nu beroepbaar in eenige gemeenten der Geref. Kerk in Z. Afrika. — Ds. D. Postma Jr. geeft in de Maandbode van Juni een verslag van Z.Ews. reis naar Humpata, waaruit men het opofferende dezer onderneming leeren kan, wat reize, woonplaats en omgiving aangaat. De gemeente is 124 lidmaten sterk. De predikanten doopten reeds een 70 kinderen. De omgevende Vambo's en Damara's zijn nog zeer achterlijk. Doordien de lang verwachte regen begon met dat de leeraar in 't dorp kwam — hij werd door de gemeente met vreugdeschoten ontvangen — is hij tot »regenmaker" bevorderd; doch als er nu weer te veel droogte komt, worden zulke regenmakers wel eens met verbranding bedreigd. Als een rijke Damara sterft, worden al zijn beesten gedood d. i. gesmoord; geen been mag gebroken worden; het vleesch wordt door armen en vreemden gegeten — en de koppen worden in een rond hoop op staken gestoken met den achterkop naar binnen ter eere van den overledene.

C. M.

Is er oorzaak?

XIX.

(Onze Geschiedenis.)

Het kan ons niet verwonderen, dat het Besluit zelf, in de scherpe resolutie van 1836 vervat, volkomen aan »de overwegingen" beantwoordde.

»Het fijne puntje" werd in alles en ten allen tijde door de Regeering onder het oog gehouden. Zoo scherp mogelijk kwam het hier uit, dat het ging om de vraag of »de uitgeleide gemeente" de van ouds bestaande gemeente of kerk des Heeren was, dan wel een nieuw genootschap, dat tot nog toe niet had bestaan.

Met het oog daarop is het besluit van tweeledigen aard.

1. Worden de gemeenten, die zich als de van ouds bestaande Geref. gemeenten hadden aangemeld, voor ontbonden verklaard.

2. Worden de voorwaarden meêgedeeld, waarop ze vrijheid van ontstaan en bestaan konden verkrijgen.

Doch hooren we het Besluit zelf.

De betekenis die het voor »Onze Geschiedenis" heeft verkregen, is grooter dan menigen vermoedt. Daarom zijn we zoo vrij het in al zijn uitgestrektheid meê te deelen.

»Gezien het rapport van Onzen Minister van Staat, belast met de generale directie voor de Zaken der Hervormde Kerk, enz., en van Onzen Minister van Justitie van den 14den en 15den April l.l. No. 1;

Den Raad van State gehoord (advies van den 7den Mei l.l., litt. B. 4);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van den 7den en 9den Junij j.l., No. 1 en 5;

Gelet op de artikelen 291—294, van het Wetboek van Strafrecht;

Gelet op de artikelen 190, 191, 193 en 196 der Grondwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Voor eerst, met betrekking tot het adres van A. Brummelkamp c. s. te verklaren, dat de hierboven gemelde zoogenaamde Gereformeerde Kerk, of het genootschap en de Gemeenten, door de adressanten en hunne aanhangers, zonder Onze toelating, en strijdig met Onze vorige beschikking, opgericht, worden gehouden als geen wetlig bestaan hebbende, en mitsdien (voor zooveel des noods) als ontbonden en dat derzelve zamenkomsten, als zodanig, uit dien hoofde worden verboden, met verdere waarschuwing »aan de adressanten, dat zij zich bijzonder zullen moeten onthouden zoo van zich eenigen titel toe te schrijven, op welken het door Ons erkend Nederlandsch Hervormd of Gereformeerd kerkgenootschap als zodanig aanspraak bezit, als van het voorwenden van eenig regt of aanspraak op eenige goederen, inkomsten en regten der gevestigde Hervormde of Gereformeerde Kerk of van enig ander kerkgenootschap van het Rijk, daar eene zodanige aanmatiging alle toelating en bescherming of het regard slaan op eenige andere vertoogen der adressanten, voor Ons ondoenlijk zoude maken;

Ten tweede te bepalen:

a. Dat wanneer in eenige plaats een eenigzins aanmerkelijk aantal personen mogt zijn, welke eene gemeente van de voornoemde Afgescheidenen zouden wenschen te vormen, en toelating verlangen tot vrije uitoefening van hunne eeredienst in een daartoe bestemd gebouw, of bijzonder huis, dezelve personen zich daartoe met inachtneming van het bepaalde bij artikel 161 der Grondwet, en met overlegging van de vereischte opgave en ontwerpen betrekkelijk de door hen gewenschte reglementen en »kerkelijke organisatie, aan Ons zullen kunnen vervoege, bij een door hen individueel geteekend adres, waarvan de naamteekeningen zullen moeten zijn gecertificeerd door den burgemeester der gemeente, en waarbij zij zullen moeten verklaren zelve te zullen zorgen voor de behoefte van hunne Eeredienst en armen, zonder op onderstand van het Rijk of op eenige bezittingen, inkomsten of regten van de Hervormde (Gereformeerde) Kerk, of

eenig ander in dit Rijk erkend kerkgenootschap, ooit aanspraak te zullen maken, en dat hetzelfde adres, door middel van den Gouverneur der provincie, waartoe de gemeente behoort, vergezeld van zijne consideratie en advies, zal worden ingezonden aan het departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., ten einde aan Onze overweging te worden aangeboden;

en b. Dat voor zoo verre de adressanten en hunne aanhangers intusschen mogten verlangen boven het getal van twintig als bijzondere personen, binnenshuis tot hunne oefening godsdienstig zamen te komen, zij zich daartoe zullen kunnen vervoege bij de besturen hunner woonplaatsen, met opgave aan dezelve van de namen en woonplaatsen der personen, alsmede van de dagen en uren waarop, en van het lokaal waarin deze zamenkomst zoude plaats hebben, teneinde de besturen alzo in de gelegenheid worden gesteld, om de daartoe vereischte toestemming te kunnen verleenen, en het noodige toezigt te bevelen, tot voorkoming van al wat de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen;

Wordende aan alle openbare magten in het Rijk, die het eenigzins kan aangaan, nadrukkelijk aanbevolen om toe te zien en te zorgen dat aan den inhoud van Ons tegenwoordig besluit worde voldaan, terwijl Onze Procureur-Generaal bij het Hoog-Geregtshof, en alle andere Officiëren van Justitie, tegen hen, die in strijd met hetzelfde besluit mogten handelen, de straffen zullen vorderen, welke zij zullen bevinden door dezelve belopen te zijn.

Onze Minister van Staat, belast met de generale directie voor de Zaken der Hervormde Kerk enz. en Onza Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken, zijn belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State en hetwelk in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 5den Juli 1836.

(get.) WILLEM.

Van wege den Koning, (get.) L. H. ELIAS SCHOVEL, l. S. Accordeert met deszelfs origineel, De Griffier ter Staats-Secretarie, (get.) L. H. ELIAS SCHOVEL,

Voor overkomstig afschrift, De Secretaris en Adviseur bij het Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.,

JANSSEN.

In tal van Adressen is op dit wreede Regeeringstuk van wege de gemeenten geantwoord. Bij name verdient het Ootmoedig smekschrijft van de geloovigen der Provincien Groningen en Drenthe een oogenblik onze aandacht.

D. K. WIELENGA.

VEREENIGING VOOR GEREFORMEERD SCHOOLONDERWIJS.

RED. DS. T. BOS. FILIPPUS. Redactie Ds E. KROPPVELD.

Nieuwe Leden.

Zwartsluis.

Ds. K. Fernhout	Contrib.	f 2.—
Hk. Huisman	»	» 2.—
H. Huisman Jz.	»	» 2.—
P. Huisman	»	» 2.—
Johs. Huisman	»	» 2.—
L. Nekeman	»	» 2.—
H. de Wit	»	» 2.—
A. Stuart	»	» 2.—

(Deze allen zijn reeds eenigen tijd lid geweest, maar buiten schuld der hulpvereeniging niet geannonceerd.)

H. Walman Contrib. f 2.— J. NEDERHOED, Penningmeester.

Middelstum, 28 Juni 1889.

Aan de leden der Vereeniging voor Ger. Sch.

wordt hiermede kennis gegeven, dat de Algemeene Vergadering, die eerst op 7 Augustus was bepaald, VERKIEN DAGEN IS VERVROEGD en mitsdien zoo de Heere wil op den

24 JULI A. S.

zal gehouden worden te ZWOLLE in het kerkgebouw der Chr. Ger. Gemeente. Deze verandering van datum geschiedt met het oog op de bespreking van de nieuwe Conceptwet op het onderwijs, waarvan de behandeling in de Tweede Kamer tegen het einde van Juli kan worden verwacht. Grondslag tot bespreking van die Wet biedt het referaat van prof. Noordzij, dat, wat den inhoud betreft, uitvoerig in de Agenda is opgenomen.

De Agenda's zijn aan alle hulpvereeningen verzonden, en kunnen bovendien, voor zoover de voorraad strekt bij den ondergeteekende worden aangevraagd.

Ook het na-examen valt nu 14 dagen vroeger, en zal D. V. Donderdag den 25 Juli te Zwolle plaats hebben.

Namens het Hoofdbestuur, A. W. VAN KLUJVE, Secretaris.

Middelburg, 24 Juni '89.

MIDDELHARNIS, 1 Juli. Met ontroerde harten betraden wij Maandag 24 Juni den doodenakker om het stoffelijk overschot van den heer Jan Oosterbaan, Hoofdonderwijzer, naar zijne laatste rustplaats te brengen.

De plechtigheid was treffend. Het lijk werd gedragen door leden der kiesvereëning, wier secretaris en ijverige voorganger hij was, en gevolgd door vijf zoontjes (van de zes en eene dochter, die de overledene naliet,) waarvan het oudste 14 jaren was, de leden der familie en eene talrijke vriendschaar.

Hierachter sloot zich op de begraafplaats een vijftigtal kinderen zijner school aan onder geleide van den Heer v. d. Wal.

Bij de geopende groeve sprak de WelEerw. Heer Ds. Sluyter van Boskoop een trefende rede uit, waarna ook door den WelEerw. Heer Ds. v. Schaik van Middelharnis nog eenige woorden gesproken werden,

Vervolgens werd door de schoolkinderen Ps. 103 : 8 gezongen.

Ten slotte sprak de zwager des overledenen, de WelEerw. Heer Ds. Doorn van 'sGravenhage, namens de bedroefde weduwe, kinderen en familie, zijnen dank uit voor de deelneming in het verlies en voor de eer den overledene bewezen.

H. SCHOONEJONGEN.

Ingezonden.

Mijnheer de Redacteur!

Het Synodaal Convent van in doleantie verkeerende kerken vond goed Deputaten harerzijds te benoemen, om »op geheel officieusen weg" met de heeren Docenten »niet in hun ambt" ter voorbereiding te spreken over de »hereeniging" der Ned. Geref. en Chr. Geref. Of het waar is, wat Dr. Kuyper onlangs uit een vertronwelijk gesprek met onzen Zending-Director Donner verklapte, dat dit op raad van dien broeder gedaan was, laat ik daar; maar dit is zeker, dat van toen af allerlei gissingen, gistingen en misverstand in de Chr. Geref. Kerk in zake de »hereeniging" ontstonden.

Heel die zaak nam nu den schijn aan, alsof het een geleerde kwestie, of een kwestie voor de geleerden was. En waarlijk, tot op dit oogenblik schuift men de leer van de kerk en van het genadeverbond in de doleantie-kwestie op den voorgrond en liefst doet men het zoo voorkomen, alsof de voorstanders der vereeniging naar de Utrechtsche Acte een heldere, ruime, gezond Gereformeerde opvatting van die leerstukken hebben, en de »tegenstanders" uiterst bekrompen, particularistisch en ietwat seculairisch van aanleg zijn. Men vergeet hierbij, dat reeds jaren vóór de doleantie onder de Chr. Gereformeerden gestreden werd over de begrippen kerk, genadeverbond en sacramenten, vooral wat de practische zijde betreft. Door de voorop-schuiving van deze reeds zeer oude vraagpunten in de doleantie, kregen de »samen-sprekingen der geleerden te Amsterdam en te Kampen over de hereeniging van twee kerkengroepen het aanzien van eene wetenschappelijke voorlichting aan de kerk over eenige punten der leer. Die voorlichting was — ik zeg niet een vruchtelooze — maar toch een ongevraagde, en bracht de zaak in kwestie van 't spoor. Het mooiste van die rol was, dat bij besprekingen in breedere kringen, b. v. bij de conferentie van kerkeraadsliden te Amsterdam, over het z. g. wetenschappelijke niet mocht gesproken worden, maar de resultaten der besprekingen van de geleerden onvoorwaardelijk tot grondslag in die besprekingen moesten geleed.

En welke waren die resultaten? Eerst vernam men van 12 stellingen, waar p de geleerden een antwoord zouden geven. Welke antwoorden daarop gegeven werden, heeft het publiek nooit vernomen. Waarom die antwoorden niet in den handel verkrijgbaar gesteld werden, noch in *Hercut* en *Bazuin* een plaats kregen, weet ik niet. In elk geval, dat licht bleef onder een koormmate, het werd voor de kerk niet op een kandelaar geplaatst. Later kwam er echter eenig licht. In 31 stellingen sprak »een commissie uit Deputaten en Docenten der Theol. School te Kampen" zich uit. Dat in deze stellingen lang niet geheel de leer van de Kerk en van den Doop werd afgehandeld, verklerde de *Heraut*. Ook werd gezegd, »dat niet elk der 15 heeren in elk woord en elke uitdrukking juist teruggond wat hij dacht, en dat er elk der samensprekenden nog zijn dubia (twijfel) had, de eene meer de andere mindere."

Welk verschil er nog onder hen bestond hoorde men niet, maar wel stond eenige dagen daarna in de *Bazuin*, »dat over die 31 stellingen de vergaderde broeders het niet eens geworden waren. Daarom waren ze dan ook niet als voor te stellen grondslag van de vereeniging aangenomen. En daarom werden ze ook niet ter overweging aangeboden op de a. s. publieke conferentie. Die stellingen waren eenvoudig van de tafel genomen, d. i. ter zijde gesteld."

Nu begreep het volk er natuurlijk niets meer van. Sommigen waren het met die 31 stellingen eens, anderen niet; maar de kerk kwam door dit ongevraagd advies in zake de doleantie niet veel verder.

Integendeel namen gissingen, gistingen en misverstand onder de Chr. Gereformeerden bij den dag toe.

De verkeerde weg was ingeslagen. Van onderen op hadden eerst de gemeenten plaatselijk de behoefte aan vereeniging moeten gevoelen, om dan van Kerkeraden naar Classes enz. over die behoefte en de beste wegen tot vereeniging te spreken. Naar mijne overtuiging had de zaak dan een natuurlijke loop gekregen. — Forceeren, opdringen, dwingen kan men zoo iets toch niet; zoover als men dan kwam, kon men verzekerd zijn dat de kerk was, en wij waren — denk ik — dan reeds veel verder geweest. Bovendien waren wij beward gebleven voor heel wat onaangenaams in eigen kring, en wij hadden onder ons de zaak eerst eens goed onder de oogen gezien, zonder — zoals nu al te veel het geval was in de 31 stellingen en in de Concept-acte — door den bril van een ander te zien.

Wat nu dus de Deputaten onzer Synode ter voorlichting te zeggen hebben? Die broeders hadden waarlijk een zwaren en hoogst belangrijken arbeid te verrichten. Over de School- en Reglements-kwestie zullen zij licht werpen, en dan kunnen onze Kerkeraden — als zij er behoefte aan hebben — heel de Concept-acte bestudeeren en beoordeelen. Het zal op dit oogenblik wel rijkelijk druk zijn voor een zoo omvangrijken arbeid!

T. Bos.

(Wordt vervolgd.)

NIJLAND, 24 Juni 1889.

Ds. GISPEN, AMSTERDAM.

Geachte Broeder,

Wij leven nog niet in de dagen, die de profeet »Jesaja in 32:5 heeft voorspeld. De dwaas »wordt nog milddadig" en de gierige wordt dikwerf mild geacht en genoemd; d. w. z. op het oordeel en de waardschatting van menschen, ook van broeders valt veel af te dingen, en de lijdzaamheid der Heiligen bestaat o. m. hierin, dat zij ook het onbillijke op onvolledige gegevens rustende oordeel kalm en gelaten over zich laten gaan, in afwachting van den tijd, waarin ieder menschelijk vonnis hier of hier namaals wordt herzien.

Er is, evenwel, eene zaak waarvoor wij hebben zorg te dragen, n.l. dat *defecten* niet worden verwrongen, zoals dikwerf ter goeder trouw kan plaats hebben en in onze dagen van buitengewonen spoed niet zelden plaats heeft.

Vergun mij daarom met het oog op hetgeen gij in de »*Bazuin* van 14 Juni l.l. over »onthullingen" »laster" »de zonde van veel spreken" enz. en in verband hiermede over mededeelingen door mij twintig jaren geleden, en nu onlangs, met betrekking tot Dr. Kuyper gedaan, het volgende te zeggen.

De gesprekken en beschouwingen uit de binnenkamer, waarop gij eerst zinspeelt, droegen een ander karakter.

Na twintig jaar kan zoo iets gemakkelijk in een verkeerd licht komen te staan.

Het gold eens vrij talrijke zamenkomst tot een ander doel dan dat, waartoe ik was geconvoceerd. Een doel, waartegen ik staande de vergadering protesteerde, na welk protest ik mij verwijderde. En de aanleiding tot de mededeeling van zooveel van het onderhand als noodig was mij te rechtvaardigen, lag in het misbruik van mijne tegenwoordigheid daar ter plaatse, gemaakt, om mij te compromitteren tot eene gedragslijn, die de mijne niet was.

Ook de onthullingen van 't geen tusschen Dr. Hoedemaker en Dr. Kuyper vertrouwelijk, op de studierkamer, besproken is »hebben" eene andere beduiding. Zij dienen tot wederlegging van hetgeen in *het openbaar*, in strijd met de bekende waarheid, en dat sedert jaren geschreven is, dragen geen vertrouwelijk karakter; hebben met vriendschap niets te maken, vormen een stuk geschiedenis en zijn volstrekt noodig om de feiten in het juiste verband te plaatsen.

Indien ik mij over iets heb te beschuldigen dan is het omdat ik te lang zweeg, te riddelijke opvatting van broedertrouw heb gehad en mij zelve daardoor in valsche posities heb gebracht, meer dan oirbaar is tegenover het misbruik hiervan gemaakt, niet alleen of zoo zeer om mijn persoon, als wel om mijn kerkelijk beginsel en daarin de Kerk te treffen, die ik met vreugde dien en voor wier herstel en verlossing uit Synodale banden mijn gebed en mijn arbeid is.

Deze »onthullingen" en gaan alleen, zoover als noodig is, bedoeld misbruik tegen te gaan, en zullen hiermede gelijken tred houden.

U dankende voor de plaatsruimte,

Uw dw. Br.

PH. J. HOEDEMAEKER.

Wij hebben niet gesproken van »laster," maar van »achterklap," openbaring van het heimelijke.

De feiten kunnen door Dr. Hoedemaker niet ontkend worden, maar over de kwalificatie der feiten is meermalen verschil tusschen openbaar ministerie en verdediging. En dat is ook hier het geval. De vergadering te Rotterdam en (allerminst de zamenkomst op Dr. Kuypers' kamer) was niet eene »publieke vergadering" en het daar besprokene ook niet voor publiciteit bestemd. Dit is feit, door geene redeneeringen te niet te doen.

Voor het grootsche doel van Dr. Hoedemaker, de Ned. Herv. Kerk uit de banden der organisatie los te maken, hebben wij niets dan bewondering en lof. Slaagt hij daarin gelukkiger dan Dr. Kuyper, wij zullen ons van harte verblijden. Wij vreezen echter dat er, naar den mensch gesproken, meer kans bestaat, dat de organisatie zich te eniger tijd van hem zal verlossen in plaats, dat hij de Herv. Kerk van haar verlost. Hij zal zeer voorzichtig moeten zijn om het konflikt te vermijden, dat ook uit zijn praemissen volgen moet, ten minste als het niet voortaan bij woorden blijft.

Dr. H. weet wel, dat wij er zoo over denken, en dat dit verschil de wederzijdsche broederlijke gevoelens en waardeering niet doet ophouden.

GISPEN.

Wat is het »Babylon" in Op. 17: 5?

Wie is de Anti-Christ?

In welke periode van het zesde zegel zijn wij?

Wat is het Babylon in Op. 17: 5?

Het is: het beeld van het beest, waarvan we reeds in Op. 13: 14, 15, 16 lezen. De Satan geeft aan het beest met twee hoornen (d. i. de Pauselijke heerschappij, geestelijk en wereldlijk, want hij heeft de drie rijken der Grieken, Longobarden en Franken reeds aan zich getrokken, zoo Patrick, Da Costa e. a.) de macht, Op. 13: 5, om het beest een geest, enz. te geven, zie ook vs 15.

Dat beeld is de vrouw met haar »verborgenheid"; het groote Babylon, de moeder der hoerijen en gruwelen der aarde, 't is de Paus-koninklijke heerschappij der Roomsche Kerk.

Het maken van het beeld en het geven van een geest evz. beoogt — om, waar het Romeinsche keizerlijke beest, hoewel genezen van de doodelijke wonden des hoofds, gekomen was in de laatste periode, — om niet slechts dit de rijk, maar zelfs het geheele beest, de wereld-heerschappij, zoals die ons in één beeld, 't beeld van

Nebucadnezars droom, wordt voorgesteld, — om door dat beeld, die wereld-heerschappij tot een volkomenheid van heerlijkheid te brengen.

Deze poging en dit schijn werk is een van de grootste teekenen en wonderen der Satan-leugens.

Was oud-Babylon, d. i. ook de stad, het rijk, de heerschappij, Nebucadnezar, het gouden hoofd des beests —

het Babylon op het voorhoofd der vrouw, die is het »beeld" van het beest, is ook: de stad Rome, de Paus-koninklijke macht, de Paus gebiedende in de Roomsche Kerk en reeds in wereldlijk gebied. Door verleiding beweegt de mond, de Paus-koning de volken der aarde hem, in Opper-koninklijke heerlijkheid zich verhefende boven de koningen en volken, hem als zodanig te erkennen en te huldigen. Nu gaat het beest met twee hoornen in dit beeld-beest op. Zoo blijkt, dat Op. 17: 1—5 en Op. 13: 5—10, in verband met het »genezen" beest Op. 13: 1—3, hetzelfde onder andere voorstelling is.

Het »Babylon" van 's Pausen opperheerschappij zou in den loop der eenwen gedurig blijken een schip te zijn, tot dat het voor ieder openbaar en Satan beschaamd zou worden. Dit is in 1870 ten duidelijke aan 't licht gekomen. Zelfs de schaduw van 's Pausen opper-koning en konings-heerschappij is weggeweken.

Hij, het 8e hoofd, in de plaats van Christus, we hebben hier op het getal 8, als de hoogste volkomenheid, in de O. T. symboliek te letten, bleek een schijnhoofd geweest te zijn.

Opmerkelijk dat de draak, Op. 7: 3, zeven hoofden heeft en niet op zijn 8 hoornen, maar op zijn zeven hoofden koninklijke hoeden draagt.

Volgens Dan. 7: 24 l. r., is hij de Paus-hoorn, een 8e koning, maar zijn opperkoningschap, als een wezenlijk hoofd, het Romeinsche rijk en de geheele wereld oppermachtig regereende, was wel een streven, doch is nooit gelukt.

Ook de stad Rome verloor in 1870 al den schijn van een Babylon te zijn. Zij mocht hoofdstad van Italië worden.

De Koning-opperpriester, het 8e schijnhoofd, de candidaat-opperkoning van een ideaal Babylon, werd Italiaansch vaderlander, heeft zijn woning te midden der beesten, gelijk Nebucadnezar eens in werkelijkheid.

Weg ook, verzonken in de volkeren-zee is het »Babylon" der ideale wereldheerschappij, helaas echter nog niet in de nawerking harer hoerij (bij- en ongehoof, liberalisme, socialisme, etc.)

Toen van 1859—66—71 die molenstein Op. 18: 21 van de groote stad Babylon in de zee werd geworpen, welk een groot geluid en gedruisch der watergolven: Italië, Oostenrijk, Frankrijk, Duitschland. 1866—67 heeft over den val van Babylon beslist. Eerst moesten Italië en Frankrijk, Oostenrijk verlammen, opdat in 1866—67 Italië en Duitschland, Oostenrijk zouden overweldigen. Zoo werd Duitschland gesterkt tegen den grooten krijg van 1870—71. Hier vooral is God in de geschiedenis! Frankrijks nederlaag was 's Pausen val.

II. Wie is de Anti-Christ?

't Is de 8e Koning, de Paus-koning in zijn opperkoninklijke verheffing, het 8e schijnhoofd, — zich vertoonende (2 Thess. 2: 4c); hij is ook in 't beeld, — in de plaats van Jezus Christus, Hem tegenstaande in zijn komst als de 8e, de Koning der koningen.

't Is het beest, waarop de vrouw rijdt, dat ze bedwingt en dat ze ook de koningen vleiende met haar beker staart, want het beest is ook, Op. 17: 11 de 8e (koning), en was, is niet, hoewel hij is (Op. 17: 8c) Verduidelijken we 2 Thess. 2.

Vs. 3. Want die — de dag van Christus — komt niet, tenzij dat eerst de afval gekomen zij en dat geopenbaard zij de mensch der zonde, de zoon des verderfs.

Vs. 4. Wordt de anti-Christ geteekend, uiterlijk past het op den Paus-koning en in zedelijke zin vooral op het beest van Op. 17. Het beest is zelf de anti-Christ. Op. 17: 11b maakt ons hierop opmerkzaam.

Het beest, niet de hoofden, die zijn weg, als hij aan den dag komt, is vol van namen der godslastering; vergelijk Op. 13: 1 met Op. 17: 3. Een persoonlijke Anti-christ is niet te wachten. Dat te stellen is even groote dwaasheid der filosofie, als waar ze ons een mensch-wording des Satans wil doen gelooven.

Een mensch-wording des Satans! Zou Satan zijn leven wenschen te beteren? De gezag- en wetteloosheid zich onder het persoonlijk gezag en de wet stellende! Zou water kunnen gaan branden? Het beest Op. 17 is openbaar geworden en gaat ten verderve als een monster, zonder hoofd en toch levende, doch door Satans geest, wiens hel roode kleur uit hem schijnt, vergelijk Op. 17: 3 en Op. 12: 3, Dan. 7: 11b.

Vs. 6. En nu wat, 't is het regeringshoofd des rijkts in de Apostelen dagen, wat hem, den Anti-christ wederhoudt, weet gij, opdat hij, het beest Op. 17, geopenbaard worde te zijner eigen tijd.

Vs. 7. Want de verborgenheid der ongerechtigheid, wordt alreede — er waren reeds vele Anti-Christen, die den Zoon en den Vader loochenden openbaar — gewrocht.

Vs. 8. alleenlijk die hem, het beest, wederhoudt, die zal, wie zal? de hoofd-machthebbers na dien tijd, de Paus-koning, in zijn naar opper-koninklijke macht voortstrevende loop, die, de Paus-koning zal hem het beest wederhouden, tot dat hij de Paus als koning uit het midden (van zijn medgezellen. zie Dan. 7: 20) zal weggedaan of verdaan (zie Dan. 7: 26) worden.

Zoo blijkt, dat de Paus, als koning zelfs de »wederhouder is tevens ook de verberger, de vader (denk aan de Verborgenheid van zijn Babylon en aan dat Babylon, de moeder van alle hoerijen en gruwelen der aarde, inzonderheid in de Roomsche landen.)

